

Odmevi na litostrojske dogodke

PRVA IZMENA v Litostroju je 10. junija okoli 9. ure prenehala delati. Več sto delavcev je odšlo pred poslopje občinske skupščine in zahtevalo razgovor s predstavniki političnih organizacij, občine in republike. Neposredni povod za ta dogodek je bil obračun osebnih dohodkov za maj, ki ni zagotovil, da bi osebni dohodki dosegli višino osnov, kot jo predvidevajo pravilniki.

Litostrojski delavci so na zboru pred občino in kasneje v svojem podjetju kritično ocenili notranje razmere v podjetju, občini in razmere, ki ovirajo nadaljevanje reformnih prizadevanj, katere pa imajo svoje korenine v jugoslovanskem gospodarskem sistemu. Med notranjimi problemi Litostroja so za najbolj pereče ocenili neustreznost sistema delitve dohodka in osebnega dohodka, pomanjkljivosti v organizaciji proizvodnje, neustrezne odnose med organi samoupravljanja in vodenja ter administracijo in delavci v direktni proizvodnji. Zelo ostro so tudi ocenili neučinkovito urejanje stanovanjskih vprašanj.

Zborovalci so zahtevali pojasnilo o govoricah, ki so krožile o visokih dohodkih v občinski upravi in Ljubljani, o regresih za letovanje in K 15. Kritično so ocenili visoke osebne dohodke v Standardu, obrtniško nabavni za drugi Elektrovoz in v nekaterih drugih organizacijah. Zahtevali so tudi intervencijo občine zaradi previsokih stroškov za pridobivanje stanovanj in zazidalnih zemljišč. Sedanji davčni sistem so ocenili za pomanjkljiv, ker dopušča pretirano bogatenje posameznikov.

Ob problemih našega gospodarskega sistema so litostrojski delavci ponovno odprli vprašanje izvajanja reformnega načela o spremembi delitve narodnega dohodka v korist delovnih organizacij, o kreditiranju opreme za domače in tuje tržišče, o kliringu ter o visokih carinskih stopnjah za uvoz posameznih delov, ki jih potrebuje strojegradnja, v priverjavi z nizkimi stopnjami za uvoz strojev.

Vsi litostrojski problemi so našli svoje mesto v živahni debati 13. junija na občinski skupščini. V razpravi so sodelovali tudi predstavniki Litostroja. Odborniki so skupaj s predstavniki podjetja ugotovili, da je bil kolektiv v Litostroju slabo seznanjen z delom občinske skupščine in občinske uprave ter s proračunom in osebnimi dohodki v upravi. To je povzročilo mnoge dezinformacije in je ustvarilo med kolektivom

slabo razpoloženje za reševanje nekaterih bistvenih vprašanj. Ob vprašanju o visokih dohodkih v občinski upravi je predsednik skupščine Danilo Sbrizaj pojasnil, da je občinska uprava v Šiški s povprečjem 1.240 N-din nižje plačana kot ostale občinske uprave v Ljubljani in močno zaostaja za republiško upravo. Občinska skupščina je ob sprejemanju proračuna sklepala, da ne bo zviševala osebnih dohodkov v upravi. Glede visokih osebnih dohodkov v nekaterih delovnih organizacijah je dejal, da ni ekscenov, nasprotno, v vseh delovnih organizacijah ravna zelo preudarno. Izjema je samo podjetje Elektrovoz z osebnim dohodkom direktorja 5.910 N-din in računovodja 4.710 N-din. Od stalnih direktorjev in vodilnih delavcev jih ima 23 osebne dohodke med 3.000 in 4.000 N-din. Po mnenju občine je vprašanje podjetja Standard, na katero so opozorili delavci v podjetju Litostroj, toliko bolj občutljivo, ker se to podjetje ukvarja s pomembno dejavnostjo. Visoki osebni dohodki v Standardu (direktor 4.160, računovodja 2.970, povprečje vseh zaposlenih 1967 — 1.560, 1968 — 1.770 N-din) so najvišji v občini razen Elektrovoz s povprečjem 2.310 N-din.

Odborniki so bili mnenja, da kljub dobrim poslovnim uspehom v Standardu ter kljub samoupravnim pravicam taki dohodki niso pravični. V Standardu bi si morali rezati svoj kos kruha z večjo mero morale, solidarnosti do drugih in političnega poslušanja. Med zelo pereča litostrojska vprašanja sodijo tudi stanovanjska. Občinska skupščina se je že dlje časa ukvarjala s temi vprašanji, posebno s vprašanjem cene gradnje in gradnje stanovanj za najem. Gradnja stanovanj za najem je v zadnjem času docela prenehala, čeprav je najem stanovanj po vsem svetu najpogostejši način pridobitve stanovanjske pravice.

Odborniki so razpravljali tudi o samih notranjih problemih Litostroja in prišli do naslednjih ugotovitev. Položaj v Litostroju ni tako obupen, kot je bilo sprva videti. Problem osebnih dohodkov je vsekakor preveč, vendar je Litostroj po svojih osebnih dohodkih še vedno pred večino jugoslovanskih podjetij kovinske industrije. Povprečni osebni dohodki v Litostroju se sučejo okoli 951 N-din in so za malenkost pod povprečjem osebnih dohodkov vseh zaposlenih v občini. Drugačen pa je položaj, če ocenjujemo dohodke izven pov-

prečij. Osebni dohodki vodilnih v Litostroju se gibljejo od 2.720 N-din — direktor podjetja do 1.600 N-din — računovodja podjetja. Poseben problem je stimulativnejše nagrajevanje strokovnjakov. Novi sistem nagrajevanja bo gotovo prinesel nekaj izboljšav pri delitvi osebnih dohodkov v Litostroju. Še vedno pa bo ostalo odprto vprašanje, ali lahko samo samoupravne rešitve znotraj delovne organizacije odpirajo nove perspektive, ali pa so te rešitve lahko samo dopolnilo stalnejšim in jasnejšim orientacijam v našem gospodarskem sistemu.

V razpravi je sodelovala tudi večina predstavnikov Litostroja, med njimi tudi predsednik delavskega sveta ing. Nominal in direktor podjetja tovariš Kopinič. Predstavniki Litostroja so pojasnili nekatera stališča in konkretizirali svoje pripombe na gospodarski sistem. Ugotovili so, da je večina industrije, posebno pa še kovinska, v močni krizi. Kriza je najmočnejša v Sloveniji in je toliko bolj vidna, kolikor večjo tradicijo ima industrijsko delo v naši republiki. Strojni park je najbolj zastarel pri nas. Mnoga podjetja delajo s stroji, ki smo jih dobili iz reparacij; med njimi je tudi Litostroj. Zaradi visokih odhodkov industrije ta ne razpolaga z lastnimi sredstvi, kreditov za modernizacijo pa tudi ne more dobiti. Če pa podjetja dobijo kredit, morajo plačevati zanj zeleniške obresti po 10 % in več, kar znaša v zahodnem svetu več, kot je povprečje profitne stopnje. Litostroj je eno izmed podjetij, ki se že leta bori s težavnim položajem, katerega niso sami zakrivali, čeprav že dlje opozarja na anomalije v gospodarskem sistemu. Značilno je, da je imelo podjetje takrat, ko je ustvarjalo 7 milijard prometa, enaka obratna sredstva, kot jih ima danes pri 20-milijardnem prometu. Odkar obstaja podjetje, je že petkrat vrnilo investirana sredstva družbi, torej vsako četrto leto. Podjetja podobne stroke v Ameriki plačajo svoj kapital državi šele v devetih letih.

PODLISTEK

Odgovornost v sistemu samoupravljanja

O ODGOVORNOSTI je bilo v zadnjem času izrečenih že precej besed, samo velikokrat ni bilo razvidno, komu so bile namenjene. Vsak dan smo pričeli pojavov, da razumejo posamezniki odgovornost samo kot frazo sistema samoupravljanja. Da je problem še večji, so največkrat ti posamezniki ljudje, ki zasledajo vidna mesta v gospo-

Au! Pa ravno tista, za katero ni bilo prostora v Džerdapu!

Litostroj ni bil zgrajen za obrobne posle, marveč za kompletne. »Če smo tovarna investicijske opreme,« ne moremo delati razlik,« je dejal predstavnik Litostroja. Danes pa mora Litostroj pobirati drobne. Glavne posle dobe tuje firme, čeprav je Litostroj še vedno konkurenčen. Toda, ali bo še brez urejenega kreditiranja, brez izenačenih pogojev s tujimi firmami?

»Danes je Litostroj še sorazmerno zaposlen, vendar se s kovinsko industrijo ne da igrati,« je dejal direktor Litostroja tovariš Kopinič. Uvoz strojev in opreme narašča za 11 %, v nekaj večjem odstotku pa je izkazan padec proizvodnje v kovinski industriji, čeprav je ta industrija cement vsake države. Samo s turizmom in nekaterimi monopolnimi delovnimi organizacijami, katerim družba organizira dotekanje dohodkov, se ni mogoče vključiti v mednarodno delitev dela.

»Na občino nismo prišli zato, da bi prosili za materialno pomoč, prišli smo po moralno,« so rekli ob koncu tovariši iz Litostroja.

To pomoč so tudi dobili. Skupščina je sprejela sklep, da bo podprla vse upravičene zahteve Litostroja ter prek poslancev in neposredno stopila v stik z republiko in zvezno skupščino. Neposredno bo obdelovala pri urejanju tistih zadev, ki jih je mogoče urediti v sami delovni organizaciji in občini.

Bojan STULAR

čun družbe, temveč tudi zavzožene gospodarske in negospodarske investicije. Vprašujemo se, ali je samoupravni sistem dovolj močan, da te probleme ne samo ugotovi, temveč tudi konkretno reši z izdelanim odnosom osebne odgovornosti, v nasprotnem primeru pa z družbenimi sankcijami. Lahko trdim, da tam, kjer ni osebne morale, mora biti uporabljena kazenska sankcija.

Samoupravni sistem zahteva posebne kvalitete dela, ki morajo omogočati krepitev materialne osnove, zato da dosežemo večjo samostojnost in odgovornost neposrednih proizvajalcev. V praksi smo priče tega, da sistem samoupravljanja prinaša družbi napredek in blaginjo, pa tudi tega, kako posamezniki izrabljajo ta samoupravni sistem za uveljavljanje osebne volje in za lastne interese. Uveljavljanje osebne volje se izkazuje samo pri vodenju in upravljanju, ne pa tudi pri odgovornosti. V takih primerih ni prepotrebne dialoga, temveč grupaštvo oziroma samoupravna neenakost. Ravno ta neenakost vnaša razlike celo na ožjem teritoriju, nemir in vprašanja, na katera največkrat ne znamo odgovoriti. Se večkrat odgovore na ta vprašanja posplošujemo, da je to napaka samoupravljanja, da nismo sposobni voditi sistema samoupravljanja, ne povemo pa, da so to napake posameznikov in ne samoupravnega sistema.

Delovni položaj in odgovornost sta med seboj odvisna. Z delom mora biti podana odgovornost, pa naj bo ta tehniškega, ekonomskega ali političnega značaja. To se pravi, da mora vsakdo odgovarjati za svoje delo — ne samo moralno, kot se včasih dogaja v naši praksi, temveč tudi materialno. Družbeni samoupravni sistem mora rešiti omenjene neenakosti, ki še obstoje in tudi nestimulativno vplivajo na sam razvoj.

Kot zadnji faktor odgovornosti bi morali rešiti tudi vprašanje delitve osebnega dohodka za vodilne ljudi, tako kot se izkazuje delitev pri osebnem dohodku neposrednega proizvajalca. Vidimo, da prejemajo posamezniki visoke nagrade, premije ali celo osebne dohodke, ki ne izhajajo zgolj iz dela.

Nasprotno pa zaradi slabih rezultatov v gospodarjenju ali celo ob likvidaciji nosi posledice družba. O tem smo se lahko že večkrat prepričali. V naš samoupravni sistem smo prinesli nepotrebno hierarhijo — tisti, ki odloča, in tisti, ki nosi posledice. Iskanje poti iz te slepe ulice je bilo bolj ali manj neuspešno. Rešitev je možna samo ena: postaviti se odločneje nasproti nastopajočim anarhističnim elementom, tistim, ki izrabljajo samoupravni sistem v lastne namene, jih brezpogojno izločiti in vpeljati še demokratičnejše samoupravljanje. Vprašanje je, ali je treba zaradi teh problemov v sistemu samoupravljanja uporabiti tudi diktaturo. Odgovor je možen samo eden: da — za tiste, ki jim sistem samoupravljanja pomeni anarhijo.

Metod SKERJANC